[2023] 16 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 765: 2023 ਆਈਐੱਨਐੱਸਸੀ 990

ਮਦਨ

ਬਨਾਮ

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ

(2017 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1381-1382) ਨਵੰਬਰ 09,2023

[ਬੀ. ਆਰ. ਗਵਈ , ਬੀ. ਵੀ. ਨਾਗਰਤਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮਸਲਾ:

ਛੇ ਮੌਤਾਂ ਅਪਲਾਂਟਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਰੂਟਲ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕਾਰਨ ਹੋਈਆਂ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪਲਾਂਟਾਂ ('ਐਮ' ਅਤੇ 'ਐੱਸ') ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 302 ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 149 IPC ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਦਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ 'ਆਈ' ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਜੀਵਨ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ। (i) ਕੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 302 IPC ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨਸਾਫ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ? (ii) ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ? (iii) ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਪਲਾਂਟਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?

ਦੰਡ ਕੋਡ, 1860 - ਸੈਕਸ਼ਨ 302 ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 149 -

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪਲਾਂਟ 'ਐੱਸ' ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਜੀਵਨ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਅਪਲਾਂਟ 'ਐਮ' ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ 'ਆਈ' ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪਲਾਂਟ 'ਐਮ' ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ।

ਯੋਗਤਾ:

ਨਿਰਣਾਇਤ ਕੀਤਾ: ਘਟਨਾ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ - ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ 'ਆਰ' ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ - ਅਪਲਾਂਟ 'ਐਮ' ਅਤੇ 'ਆਈ' ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਲਾਈਸੈਂਸ ਵਾਲੇ ਗਨ, ਰਾਈਫਲ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਪਿਸਤੋਲ ਨਾਲ ਪਿਛੋਂ ਤੋਂ ਆਏ ਅਤੇ ਬੇਵਕੂਫੀ ਨਾਲ ਫਾਇਰਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ - ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ ਖਡੰਜਾ ਤੇ ਡਿੱਗ ਗਏ ਅਤੇ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਜਦੋਂ 'ਐਮਏ' ਗਨਫਾਇਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ

ਆਇਆ, ਤਦ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਵੀ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ - ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਵੀ ਡਿੱਗ ਗਿਆ। ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ 'ਅੱਪ ਪ੍ਰਧਾਨ-'ਆਰਐਨ'' ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ - ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੇਵਕੂਫੀ ਨਾਲ ਫਾਇਰਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਆਰਕੇ' ਅਤੇ ਪੀੜ੍ਹਤ 'ਪੀ ਡਬਲਯੂ-2' ਆਪਣੀਆਂ ਜਿੰਦਗੀਆਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਭੱਜੇ ਅਤੇ 'ਆਰਕੇ' ਨੇ 'ਆਰਐਨ' ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿੱਛੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 'ਆਰਐਨ' ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ 'ਆਰਕੇ' ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ - ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਤਿੰਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਏ। ਪ੍ਰਸਿਕਸ਼ਣ ਨੇ ਪੀੜ੍ਹਤ 'ਪੀ ਡਬਲਯੂ-1' ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਮਾਮਲਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਪੀ ਡਬਲਯੂ-10 ਅਤੇ ਪੀ ਡਬਲਯੂ-11 ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਪੁਰਜੋਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗਵਾਹੀਆਂ ਮੌਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਫਾਇਰਿੰਗ ਦੇ ਵਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਮੌਕਾ 'ਤੇ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ 'ਆਰਕੇ' ਅਤੇ ਪੀ ਡਬਲਯੂ-2 ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਜੋ ਗੋਲੀ ਦੇ ਇੰਜਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਗਏ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੀ ਡਬਲਯੂ-7 ਮੌਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਫਾਇਰਿੰਗ ਦੀ ਖੁਦ ਹੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਆਧਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਅਪਲਾਂਟਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਪੀ ਡਬਲਯੂ-1 ਦੀ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਪੁਰਜੋਸ਼ ਹੈ, ਜੋ ਘਟਨਾ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸਿੱਧਾ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਇਆ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚਿਆ ਅਤੇ ਮੂਖ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਪੁਰਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚਾਹੇ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਬੇਅਨਾਮੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਕੁੱਲਤਾ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਸਿਕਸ਼ਣ ਨੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 302 IPC ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨਸਾਫ਼ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾਂ 27, 39, 42, 43, 49]

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860-ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈਃ

ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆਃ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਾਰਨ ਛੇ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ-ਪੂਰਾ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਿਣਾਉਣੇ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ ਕੰਮ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਹੋਣਗੇ-ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਦੀ ਵੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਦਹਿਸ਼ਤ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਸੀ ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ

ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ-ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਚਾਰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ-ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਉਹ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860-ਭਾਵੇਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆਃ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੇਲ੍ਹ ਕੰਡਕਟ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਐੱਮ' ਦੀ ਉਮਰ ਇਸ ਵੇਲੇ 64 ਸਾਲ ਹੈ-ਉਹ 18 ਸਾਲ 3 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੈ-ਇਸ ਪੂਰੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ, ਉਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ-ਰਿਪੋਰਟ ਅੱਗੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝਗੜ੍ਹੇ ਜਾਂ ਲੜ੍ਹਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ-ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬੈਰਕ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸੰਬੰਧ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ-ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪ ਹੈ। - ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਰਹੀ ਹੈ-ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭੂਮਿਕਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਿੱਚ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ-ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਭੂਮਿਕਾ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ-ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਐੱਮ' ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ 'ਐੱਸ' 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-ਜੇ' ਐੱਸ 'ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ' ਐੱਮ 'ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਸੰਗਤ ਸਥਿਤੀ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ-ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਐੱਸ' ਸਬੰਧਤ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮੁਆਫੀ ਅਤੇ ਪੂਰਵ-ਪਰਿਪੱਕ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕੇਸ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਐੱਮ' ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ-ਇਸ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ

ਕੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਭਾਵ ਬਿਨਾਂ ਮੁਆਫੀ ਦੇ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਅਸਲ ਕੈਦ-'ਐੱਸ' ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-'ਐੱਮ' ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਕੇ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। 20 ਸਾਲ ਦੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਲਈ ਕੈਦ। [ਪਾਰਸ 69,76-78]

ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ। ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (1978) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 597: (1977) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 452; ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮਾਸਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰ [2010] 9 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 563: (2010)12 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 324; ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬੋਗਮ 768

ਕਾਂਬਲੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (2019) 13 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 640; ਇਰੱਪਾ ਸਿੱਦੱਪਾ ਮੁਰਗਨਵਰ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ (2022) 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 801-ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਬੀ. ਆਰ. ਗਵਈ, ਜੇ.

1. ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ 22 ਫਰਵਰੀ 2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ 2015 ਦੇ ਕੈਪੀਟਲ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 3359 ਅਤੇ 3520 ਵਿੱਚ 2015 ਦੇ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 9 ਅਤੇ 2015 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3519 ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਈਸ਼ਵਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ, ਇਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਦੇਸ਼ ਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਦੇਸ਼ ਪਾਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ, ਅਦਾਲਤ ਨੰਬਰ 3, ਮੁਜ਼ੱਫਰਨਗਰ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੁਆਰਾ ਸੈਸ਼ਨ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 838 2005 ਅਤੇ "ਆਈਡੀ 2" ਵਿੱਚ 31 ਜੁਲਾਈ 2015 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

2. ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤੱਥ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨਃ

2.1 ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੁਆਰਾ 14 ਅਕਤੂਬਰ 2003 ਨੂੰ ਪੀ. ਐੱਸ. ਬਾਬਰੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਜ਼ੱਫਰਨਗਰ ਵਿਖੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ.) ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਧਾਰਾ 147,148,149,302,307,323 ਅਤੇ 452 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ 2003 ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 197 ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਸ਼ਾਮ 5:30 ਵਜੇ ਵਾਪਰੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ 7:40 ਵਜੇ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ।

2.2 ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਨਰੇਸ਼ ਪਾਲ ਪੁੱਤਰ ਵਿਜੈ ਪਾਲ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਬਰਵਾਲਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਾਗਪਤ ਨੇ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਅਨੁਸਾਰ, ਐੱਸ. ਵਿਮਲਾ ਦੇਵੀ, ਜੋ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਾਂ ਸੀ, ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸੀ; ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਅਰਸ਼ਦ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਿਰੋਧੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸੀ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਵਿਮਲਾ ਦੇਵੀ ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਅਤੇ ਰਾਮ ਭਜਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਅਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਵਿਮਲਾ ਦੇਵੀ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਨਾਲ ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੀ ਗਈ, ਜੋ ਕਿ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਵੀ ਚੁਣੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕਾਰਨ ਨਫ਼ਰਤ ਸੀ।

2.3 ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 14 ਅਕਤੂਬਰ 2003 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਕਰੀਬ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਵਜੇ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦਾ ਅਸਲੀ ਭਰਾ ਸਤੇਂਦਰ, ਉਸ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਸੁਨੀਲ ਪੁੱਤਰ ਚੰਦਰਪਾਲ, ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਪੁੱਤਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਲਾਲਾ, ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਪੁੱਤਰ ਲੋਟਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੈ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-8) ਪੁੱਤਰ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਉਪ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਪੁੱਤਰ ਇਰਸ਼ਾਦ ਖਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-7) ਦੇ ਘਰ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਿਦ ਪੁੱਤਰ ਮੁਸਤਫਾ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜਵੀਰ, ਰਾਮ ਭਜਨ, ਰਾਮਵੀਰ ਅਤੇ ਕੰਵਰ ਪਾਲ ਜੋ ਖੁਦ ਈਸ਼ਵਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ, ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਵਾਨ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਾ ਜੀਜਾ (ਸਾਲਾ) ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਦੇਸ਼ ਪਾਲ, ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਦਾ ਸੱਚਾ ਜੀਜਾ (ਸਾਧੂ) ਸੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਮਦਨ ਦੀ ਭਤੀਜੀ ਨੀਤੂ, ਲਾਇਸੰਸਸ਼ੁਦਾ ਬੰਦੂਕਾਂ, ਰਾਈਫਲਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਤੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੁਨੀਲ 'ਖਾਦਾਂਜਾ' ਉੱਤੇ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਜਦੋਂ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਸੂਮ ਅਲੀ ਪੁੱਤਰ ਅਬਦੁਲ ਗਫੂਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਭੱਜ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਉਪ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ।

2.4 ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਉਪ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ, ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਨ ਉੱਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) 'ਤੇ ਵੀ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ। ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ, ਸੁਨੀਲ ਅਤੇ ਸਤੇਂਦਰ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਮੁਮਤਾਜ ਖਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5) ਪੁੱਤਰ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਉਸ' ਤੇ ਵੀ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ। ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੈ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-8) 'ਤੇ ਬੰਦੂਕ ਦੇ' ਬੱਟ 'ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਰਿਜ਼ਵਾਨ, ਰਿਹਾਨ, ਮਾਸੂਮ ਅਲੀ, ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਅਤੇ ਮੁਮਤਾਜ ਖਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5) ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਰਿਜ਼ਵਾਨ, ਰਿਹਾਨ ਅਤੇ ਮਾਸੂਮ ਅਲੀ ਨੇ ਦਮ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਰਾਮ ਪਾਲ ਪੁੱਤਰ ਸਲੇਟ, ਸੁਧੀਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-11) ਪੁੱਤਰ ਮਹਿੰਦਰ, ਅਨਿਲ (ਪੀਡਬਲਯੂ-11) 3) ਪੁੱਤਰ ਚੰਦਰਪਾਲ, ਮਹੇਸ਼ ਪਾਲ (ਪੀਡਬਲਯੂ-4) ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-10) ਪੁੱਤਰ ਧਾਰਾ, ਮਹਿਪਾਲ ਪੁੱਤਰ ਅਟਲ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।

2.5 ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚ 14 ਅਕਤੂਬਰ 2003 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਰਘੂਨੰਦਨ ਸਿੰਘ ਭਦੌਰੀਆ (ਪੀਡਬਲਯੂ-24) ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਾਲੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਤਤਕਾਲੀ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਅਫਸਰ (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ 'ਐੱਸ. ਐੱਚ. ਓ.') ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-) ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ। 1) ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਿਦ ਪੁੱਤਰ

ਮੁਸਤਫਾ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਤੇਂਦਰ, ਜੈ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-8) ਅਤੇ ਸੁਨੀਲ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲਥਪਥ ਮਿਲੀਆਂ। ਮਾਸੂਮ ਅਲੀ ਪੁੱਤਰ ਅਬਦੁਲ ਗਫੂਰ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਬਿਸਤਰੇ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਨ ਪੁੱਤਰ ਇਰਸ਼ਾਦ ਖਾਨ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਮਿਲੀਆਂ।

(ਪੀਡਬਲਯੂ-7) ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਪੁੱਤਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲਥਪਥ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਰਘੂਨੰਦਨ ਸਿੰਘ ਬਦੌਰੀਆ (ਪੀਡਬਲਯੂ-24) ਨੂੰ ਲਾਸ਼ ਦੇ ਨੇੜੇ ਖਾਲੀ ਕਾਰਤੂਸ ਮਿਲੇ ਜੋ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਏ ਗਏ ਸਨ। ਗਵਾਹਾਂ ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-3) ਪੁੱਤਰ ਚੰਦਰਪਾਲ ਜਾਟ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਧੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ 12 ਬੋਰ 9 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਖਾਲੀ ਕਾਰਤੂਸ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਰਿਕਵਰੀ ਮੈਮੋ (ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ. ਕਾ - 2) ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਸਾਦੇ ਅਤੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲਥਪਥ ਚਿੱਕੜ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਰਿਕਵਰੀ ਮੈਮੋ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਡੱਬਿਆਂ (ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ) ਵਿੱਚ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾ-3)। ਉਸ ਨੇ ਸਾਦੇ ਅਤੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲਥਪਥ ਚਿੱਕੜ ਵੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਿੱਥੋਂ ਰਿਜ਼ਵਾਨ, ਰਿਹਾਨ ਅਤੇ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਿਕਵਰੀ ਮੈਮੋ (ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ)। ਕਾ - 6) ਉਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 12 ਬੋਰ 9 ਐੱਮ. ਐੱਮ. ਦੀਆਂ ਖਾਲੀ ਗੋਲੀਆਂ, 5 ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੋਲੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਘੂਨੰਦਨ ਸਿੰਘ ਭਦੌਰੀਆ (ਪੀਡਬਲਯੂ-24) ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਚਿੱਕੜ ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਜਿੱਥੇ ਮਾਸੂਮ ਅਲੀ, ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਨ ਡਿੱਗ ਪਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

2.6 ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਫਿਰ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਈਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ। ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਸੁਰੇਂਦਰ ਸਿੰਘ, ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ, ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਯਸ਼ਪਾਲ ਅਤੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਸੱਤਿਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਰਘੂਨੰਦਨ ਸਿੰਘ ਭਦੌਰੀਆ (ਪੀਡਬਲਯੂ-24) ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਤੋਂ

ਬਾਅਦ 18 ਅਕਤੂਬਰ 2003 ਨੂੰ ਐਸ. ਐਚ. ਓ. ਸੂਰਜਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-23) ਨੇ ਜਾਂਚ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਰੀ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਅਤੇ ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1973 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "<ID1" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ, ਮਾਸੂਮ ਅਲੀ, ਰਿਜ਼ਵਾਨ, ਰਿਹਾਨ, ਸਤੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੁਨੀਲ ਦੇ ਸੀ. ਡੀ. ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਗਵਾਹਾਂ ਸੁਧੀਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-11), ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-11) ਦੇ ਬਿਆਨ 10), ਮਹੇਸ਼ ਪਾਲ (ਪੀਡਬਲਯੂ-4) ਅਤੇ ਮਹਿਪਾਲ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਬੁਟਰਾਡਾ ਵਿਖੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੂਰਜਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-23) ਨੇ ਪੰਚਾਇਤੀਨਾਮੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਰਸ਼ੀਦ ਸਚਦੇਵ ਅਤੇ ਰਾਮ ਮੇਹਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ। ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਸੂਰਜਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-23) ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ, ਜੋ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਦੀ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪਿੰਡ ਪਿਨਾਣਾ ਦੇ ਜੰਗਲ (ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ) ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੀ. ਐਸ. ਕੋਟਵਾਲੀ ਵਿਖੇ 2003 ਦਾ ਕੇਸ ਕ੍ਰਾਈਮ ਨੰਬਰ 799 ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੂਰਜਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-23) ਨੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਛਾਪਾ ਮਾਰਿਆ।

2.7 ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 21 ਦਸੰਬਰ 2003 ਨੂੰ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਆਦੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ (ਪੀਡਬਲਯੂ) ਨੇ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ। 20), ਈਓਡਬਲਯੂ, ਮੇਰਠ। ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਈਸ਼ਵਰ ਅਤੇ ਕੁੰਵਰ ਪਾਲ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਰਿਮਾਂਡ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਹਥਿਆਰ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਵੱਲ ਵਧਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਈਸ਼ਵਰ ਅਤੇ ਕੰਵਰ ਪਾਲ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਬੰਦੂਕ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬੰਦੂਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਕਾਰਤੂੱਜ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਵਿੱਚ 9 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਦਾ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਕਾਰਤੂੱਜ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਹਥਿਆਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਨ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਲਈ ਰਿਕਵਰੀ ਮੈਮੋ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੁਰੇਂਦਰ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-16) ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਮਾਸੂਮ ਅਲੀ, ਰਿਹਾਨ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੰਚਾਇਤਨਾਮਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ, ਸਤੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੁਨੀਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੰਚਾਇਤੀਨਾਮਾ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

2.8 ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਆਈ. ਡੀ. 1 ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। (ਪੀਡਬਲਯੂ-17) 13 ਜਨਵਰੀ 2004 ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ। ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-17) ਨੇ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ, ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਈਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-17) ਨੇ ਸੀ. ਡੀ. 2.9 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ। ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-17) ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਕੰਵਰ ਪਾਲ ਅਤੇ ਈਸ਼ਵਰ ਵਿਰੁੱਧ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ; ਜਾਂਚ 18 ਅਕਤੂਬਰ 2004 ਨੂੰ ਤਤਕਾਲੀ ਐਸ. ਐਚ. ਓ. ਪੀ. ਐਸ. ਬਾਬਰੀ, ਸਿੱਧ ਨਾਰਾਇਣ ਯਾਦਵ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਾਲੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ-19 ਵਜੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਿੱਧ ਨਾਰਾਇਣ ਯਾਦਵ (ਪੀਡਬਲਯੂ-19) ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਦੇਸ਼ ਪਾਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਫਰਾਰ ਸੀ। ਸਿੱਧ ਨਾਰਾਇਣ ਯਾਦਵ (ਪੀਡਬਲਯੂ-19) ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਆਈਓ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਜਵੀਰ ਵਿਰੁੱਧ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ।

2.10 ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਅਗਰਵਾਲ (ਪੀਡਬਲਯੂ-14) ਦੁਆਰਾ 15 ਅਕਤੂਬਰ 2013 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਵਜੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨਃ

3. ਪੇਟ ਦੀ ਗੁਹਾ ਤੱਕ, ਪੇਟ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਟਿਊਨਿਕਾ ਕਰੈਸਟ ਤੋਂ 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਉੱਪਰ ਤੱਕ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ।

4. ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਨਿੱਪਲ ਤੋਂ 5 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਛਾਤੀ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ। 2 ਘੰਟੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ। 1.5 ਛਾਤੀ ਦੇ ਖੋਲ ਵਿੱਚ ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਡੂੰਘਾ.

5. ਪੇਟ ਦੀ ਗੁਹਾ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿੱਚ, ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਧੁੰਨੀ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੂਰ, 8 ਘੰਟੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ।

11. ਮਾਸਪੇਸ਼ੀ 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 1.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿੱਚ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ, ਸੱਟ ਨੰਬਰ 10 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ 12. ਮਾਸਪੇਸ਼ੀ ਵਿੱਚ 1.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 6 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਤੋਂ 2.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਡੂੰਘੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਬਰੱਸਟਡ ਜ਼ਖ਼ਮ।

2.11 ਮ੍ਰਿਤਕ ਮਾਸੂਮ ਅਲੀ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਅਗਰਵਾਲ (ਪੀਡਬਲਯੂ-14) ਨੇ 15 ਅਕਤੂਬਰ 2013 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 1:30 ਵਜੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਮਾਸੂਮ ਅਲੀ ਨੂੰ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨਃ

1. ਛਾਤੀ ਦੇ ਖੋਲ ਵਿੱਚ 1⁄2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 1⁄2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਡੂੰਘੇ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਨਿੱਪਲ ਤੋਂ 8 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੂਰ 11.00 ਘੰਟੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ।

2. ਛਾਤੀ ਦੇ ਖੋਲ ਵਿੱਚ 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 1.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਡੂੰਘੇ, ਛਾਤੀ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ 11 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਪਲ ਤੋਂ 14 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੂਰ 9 ਘੰਟੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ।

2.12 ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਅਗਰਵਾਲ (ਪੀਡਬਲਯੂ-14) ਨੇ 15 ਅਕਤੂਬਰ 2013 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 1.45 ਵਜੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਨੂੰ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨਃ

1. ਛਾਤੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ 1⁄2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 1⁄2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ, ਛਾਤੀ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੇਠਾਂ ਛਾਤੀ ਦੇ ਖੋਲ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿੱਚ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ।

2. ਛਾਤੀ ਦੀ ਗੁਹਾ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿੱਚ 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਛਾਤੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ ਖੱਬੇ ਨਿੱਪਲ ਤੋਂ 4 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੂਰ 7 ਘੰਟੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ।

3. ਸੱਟ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਮੱਧ ਰੇਖਾ ਤੋਂ 3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਅਤੇ ਗਰਦਨ ਦੇ ਹੇਠਾਂ 7 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਛਾਤੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਛਾਤੀ ਦੇ

ਖੋਲ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿੱਚ 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 1.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ।

2.13 ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਿਹਾਨ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਅਗਰਵਾਲ (ਪੀਡਬਲਯੂ-14) ਨੇ 15 ਅਕਤੂਬਰ 2013 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 2 ਵਜੇ 10 ਵਜੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਿਹਾਨ ਨੂੰ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨਃ

1. ਹੱਡੀ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿੱਚ 1.2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 1.2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ, ਖੱਬੇ ਮੋਢੇ ਦੇ ਉੱਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ। ਜ਼ਖ਼ਮ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਟੈਟੂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੱਟ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੀ ਹੱਡੀ ਟੁੱਟ ਗਈ ਸੀ।

2. ਛਾਤੀ ਦੇ ਖੋਲ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿੱਚ 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਛਾਤੀ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ, ਸਕਪੁਲਾ ਦੇ ਇੰਪਰੀਅਰ ਕੋਣ ਤੋਂ 12 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੇਠਾਂ ਅਤੇ ਮੱਧ ਰੇਖਾ ਤੋਂ 15 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ।

2.14 ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਤੇਂਦਰ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਅਗਰਵਾਲ (ਪੀਡਬਲਯੂ-14) ਨੇ 15 ਅਕਤੂਬਰ 2013 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 2:30 ਵਜੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਤੇਂਦਰ ਨੂੰ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨਃ

1. ਸੱਜੇ ਮੋਢੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਹੱਡੀ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿੱਚ 1⁄2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 1⁄2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਅਤੇ ਉਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ 7 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ। ਸੱਟ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੀ ਹੱਡੀ ਟੁੱਟ ਗਈ ਸੀ।

2. ਸੱਟ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਕਾਲਰਬੋਨ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ 1.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ।

3. ਛਾਤੀ ਦੇ ਖੋਲ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿੱਚ 1⁄2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 1⁄2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ, ਛਾਤੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਨਿੱਪਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ 7 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ 7 ਘੰਟੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ।

4. ਛਾਤੀ ਦੇ ਖੋਲ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿੱਚ 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੀ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਛਾਤੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ, ਖੋਪੜੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ 16 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੈ।

2.16 ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਫਰਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕੇਸ ਮੁਜ਼ੱਫਰਨਗਰ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਅਤੇ ਸੁਦੇਸ਼ ਪਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਕੁੰਵਰ ਪਾਲ ਅਤੇ ਈਸ਼ਵਰ ਵਿਰੁੱਧ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 148 ਅਤੇ 449, ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 302, ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 307, ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 323 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ; ਜਦੋਂ ਕਿ, ਦੋਸ਼ੀ ਈਸ਼ਵਰ ਵਿਰੁੱਧ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

2.17 ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਸ਼ੀ ਕੁੰਵਰ ਪਾਲ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਅਤੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਈਸ਼ਵਰ ਵਿਰੁੱਧ 2005 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਟਰਾਇਲ ਨੰਬਰ 09 ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਦੇਸ਼ ਪਾਲ ਵਿਰੁੱਧ 2005 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਟਰਾਇਲ ਨੰਬਰ 838 ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਈਸ਼ਵਰ ਵਿਰੁੱਧ 2003 ਦੇ ਕੇਸ ਕ੍ਰਾਈਮ ਨੰਬਰ 204 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਈ 2005 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਟਰਾਇਲ ਨੰਬਰ 10 ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।

2.19 ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 31 ਜੁਲਾਈ 2015 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਛੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਈਸ਼ਵਰ ਦੇ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 148 ਅਤੇ 449, ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 302, ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 307, ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 323 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਈਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲੇ

ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਈਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤਿੰਨਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 148 ਤਹਿਤ 3 ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ, ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 449 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 307 ਦੇ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਤੇ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 323 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਈਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਤਹਿਤ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ।

2.20 ਇਸ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਦੇਸ਼ ਪਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਦਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਈਸ਼ਵਰ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੌਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ; ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਦੇਸ਼ ਪਾਲ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

2.21 ਇਸ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ।

4. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ 11 ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 7 ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ 4 ਕਥਿਤ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਬਚੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1), ਇਰਸ਼ਾਦ ਖਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-7), ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-10) ਅਤੇ ਸੁਧੀਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-11) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

5. ਸ਼੍ਰੀ ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗਵਾਹ ਦਾ ਸਬੂਤ ਧਾਰਾ 161 Cr.P.C ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਉਸ ਦੇ ਮੂਲ ਬਿਆਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁਧਾਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ, ਪਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਮੂਹ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਕਰਾਸ ਸੜਕਾਂ (ਉੱਤਰ ਵੱਲ) ਤੋਂ ਲਗਭਗ 10 ਗਜ਼ ਦੂਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਰਸ਼ੀਦ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਜਿੱਥੋਂ ਉਹ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਥਿਤ ਗਵਾਹ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਰਸ਼ੀਦ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਚੌਰਾਹੇ ਤੋਂ ਹੋਰ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਭੱਜਿਆ ਅਤੇ ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਿਆ।

6. ਸ਼੍ਰੀ ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹਨ ਜੋ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਦੇ ਘਰ ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਸ਼ੀਦ ਦੇ ਘਰ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਨ ਦੇ ਘਰ ਵੱਲ ਭੱਜਿਆ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਛੁਪ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਦੇ ਘਰ ਘਟਨਾ ਵੇਖੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਰਾਸ-ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣ ਕੇ, ਉਹ ਕਰਾਸ ਸੜਕਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਭੱਜਿਆ ਅਤੇ 15-20 ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਉੱਥੇ ਰਿਹਾ। ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੈ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-8) ਅਤੇ ਚਾਚੇ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਦੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦਾ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਹਿਰੀਰ ਦੇ ਲੇਖਕ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹਨ।

7. ਸ਼੍ਰੀ ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਮੂਹ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁੱਝ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ। ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੈਕਮ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ 1 ਅਤੇ ਖੇਮਾ @ਖੇਮ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ 2 ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ, ਫਿਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੱਟ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ

ਲੱਗੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਤਹਿਰੀਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਰਸ਼ਾਦ ਖਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-7) ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

9. ਸ਼੍ਰੀ ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-10) ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੀ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-10) ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸੜਕ 'ਤੇ ਰਸ਼ੀਦ ਦੇ ਘਰ ਪੀੜ੍ਹਤਾਂ ਤੋਂ 4 ਤੋਂ 5 ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਸੀ। ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਮਾਨਉੱਲਾ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲੁਕ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਰਿਕਸ਼ਾ ਅੱਡੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੀ ਜੋ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 600 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਕੇ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਜ਼ਖਮੀ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਸੁਧੀਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-11) ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਥਿਤ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਦਾਰਥਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

10. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੀ ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਥਿਤ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਤੋਂ ਪੀੜ੍ਹਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 161 Cr.P.C ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ - 1) ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ 2 ਤੋਂ 3 ਅਣਜਾਣ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਦਾਰਥਕ ਗਲਤੀਆਂ ਸਨ। ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ, ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

11. ਸ਼੍ਰੀ ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸੁਧੀਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-11) ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧੀਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-11) ਨੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ

ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਖਾਮੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਧੀਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-11) ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਾਬਰੀ ਵਿੱਚ ਤਹਿਰੀਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸੁਧੀਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-11) ਨੂੰ ਤਹਿਰੀਰ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਥਾਣੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਧੀਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-11) ਮੌਕਾ ਗਵਾਹ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਆਚਾਰਪਰੰਬਤ ਪ੍ਰਦੀਪਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ 3 ਅਤੇ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਭੋਲਾ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ 4 ਦੇ ਮਾਮਲੇ।

13. ਸ਼੍ਰੀ ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿੱਚ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਤੇਂਦਰ ਦਾ ਭਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਜ਼ਖਮੀ ਜੈ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-8) ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦਾ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ ਹੈ। ਸੁਧੀਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-11) ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦਾ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਰਸ਼ਾਦ ਖਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-7) ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਨ ਦਾ ਪਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਤਤਕਾਲੀ ਸਰਪੰਚ ਅਤੇ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਾਂ ਵਿਮਲਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਵੀ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਅਤੇ ਸੁਧੀਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-11) ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਤੇਂਦਰ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਗਵਾਹ ਹਨ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਫਸਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

14. ਸ਼੍ਰੀ ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ-ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2), ਮੁਮਤਾਜ ਖਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5) ਅਤੇ ਜੈ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-8) ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੁਮਤਾਜ ਖਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5) ਨੇ ਧਾਰਾ 161 Cr.P.C ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰੇ ਮਾਸਕ ਨਾਲ ਢੱਕੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਮੁਮਤਾਜ ਖਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹਨ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੈ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-8) ਨੇ ਵੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-17) ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ 2-3 ਅਣਜਾਣ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੁਲਿਸ ਦੂਜੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਕਥਿਤ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਹਾਸੋਹੀਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

15. ਸ਼੍ਰੀ ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਕਮੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1), ਇਰਸ਼ਾਦ ਖਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-7) ਅਤੇ ਹਰਪਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-10) ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਧਾਰਾ 174 Cr.P.C ਤਹਿਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦਾ ਸਮਾਂ ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਅਗਰਵਾਲ (ਪੀਡਬਲਯੂ-14) ਦੀ ਰਾਏ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਰਾਤ 8 ਵਜੇ ਤੋਂ 9 ਵਜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕਮੀਆਂ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਸੰਗਤਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਝ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਭਾਵ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸੜਕ, ਮਾਸੂਮ

ਅਲੀ ਦੇ ਘਰ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਘਰ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਉੱਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨਗੇ।

17. ਇਸ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

18. ਸ਼੍ਰੀ ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਬਦਲ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਲਨ ਸ਼ੀਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬੋਝ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਯਾਨੀ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਜੇਲ੍ਹ ਸੰਚਾਲਨ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਇਸ ਨੇ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸੰਕੇਤ ਦਿਖਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਰੰਤਰ ਖ਼ਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਇਸ ਵੇਲੇ 64 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ 18 ਸਾਲ ਅਤੇ 3 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਉਸ ਦਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ।

21. ਸ਼੍ਰੀ ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲੇ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਿੱਟਾ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

22. ਸ਼੍ਰੀ ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ

ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

23. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਦੇਸ਼ ਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਿੱਕੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗਰੋਵਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ।

24. ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਚਾਹਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਮਵਰਤੀ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

26. ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

27. ਇਹ ਘਟਨਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ ਹੈਃ

(1) ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਮੁਸਤਫਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਸ਼ੀਦ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਨੇ ਰਾਜਵੀਰ, ਰਾਮ ਭਜਨ, ਰਾਮਵੀਰ, ਕੰਵਰ ਪਾਲ ਅਤੇ ਈਸ਼ਵਰ ਨਾਲ ਲਾਇਸੰਸਸ਼ੁਦਾ ਬੰਦੂਕਾਂ, ਰਾਈਫਲਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲਾਂ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਤੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੁਨੀਲ ਖੰਡ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਕੇ' ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਸੂਮ ਅਲੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਵੀ ਚਲਾਈਆਂ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਗਿਆ।

((2) ਦੂਜਾ ਸਥਾਨ ਉਪ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਭੱਜ ਗਏ ਅਤੇ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ। ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ, ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਨ ਉੱਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਮਾਸੂਮ ਅਲੀ, ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਨ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਦਮ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ।

28. ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ 11 ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ 4 ਨੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਲੋਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 14 ਅਕਤੂਬਰ 2003 ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 05.30 'ਤੇ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਸਤੇਂਦਰ, ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2), ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੈ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-8) ਅਤੇ ਸੁਨੀਲ ਨਾਲ ਡਿਪਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਦੇ ਘਰ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁਸਤਫਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਸ਼ੀਦ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਈਫਲਾਂ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਆਦਿ ਲੈ ਕੇ ਮੌਜੂਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਮੇਤ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਟਾਂ ਕਾਰਨ ਸਤੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੁਨੀਲ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਨੂੰ ਵੀ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਭੱਜ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮਾਸੂਮ ਅਲੀ ਮੌਕੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ।

30. ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਾਂ ਵਿਮਲਾ ਦੇਵੀ ਬਾਰੇ ਪਿਛਲੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਚੋਣ ਲੜਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਵੀ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਮਲਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵੈਰ ਰੱਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

31. ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਗਵਾਹ ਮਹਿਪਾਲ ਦਾ ਵੀ ਲਗਭਗ ਢਾਈ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਵਾਲਾਪੁਰ ਥਾਣੇ, ਹਰਿਦੁਆਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜਵੀਰ, ਰਾਮਵੀਰ, ਰਾਮਭਜਨ, ਈਸ਼ਵਰ ਅਤੇ ਈਸ਼ਵਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਮਭਜਨ, ਰਾਜਵੀਰ, ਰਾਮਵੀਰ, ਓਮਪਾਲ ਅਤੇ ਦੇਵੇਂਦਰ ਉਰਫ ਨੀਤੂ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਫਰਾਰ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਕਰਾਸ-ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਤਹਿਰੀਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਦੇ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ

ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਪੂਰੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਕੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਕਮੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਪਦਾਰਥਕ ਨਹੀਂ ਹਨ।

32. ਇਰਸ਼ਾਦ ਖਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-7) ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਨ ਦਾ ਪਿਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਪਿੰਡ ਦਾ ਡਿਪਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੀ। ਇਰਸ਼ਾਦ ਖਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-7) ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਮਹਿਮੂਨਾ ਬੇਗਮ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਤਾਂ ਅਚਾਨਕ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਈਸ਼ਵਰ, ਮਦਨ, ਰਾਜਵੀਰ, ਰਾਮਵੀਰ, ਰਾਮਭਜਨ, ਕੁੰਵਰ ਪਾਲ ਆਏ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਦਨ ਦਾ ਜੀਜਾ (ਸਾਲਾ) ਓਮਪਾਲ, ਮਦਨ ਦਾ ਜੀਜਾ (ਸਾਧੂ) ਨੀਤੂ ਵੀ ਮਦਨ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਈਫਲਾਂ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਅਤੇ ਪਿਸਤੌਲ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਨ ਨੇ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲੀ ਦੇ ਡਾ. ਬੋਰਾ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੁਝ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ' ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਭਿਆਨਕ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਪਣੀ ਕਰਾਸ-ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈਃ

“ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕੇਂਦਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏਗਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਥਾਣੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ ਆਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸ਼ਾਮਲੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਲੋਕੇਂਦਰ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਾਬਰੀ ਗਿਆ। ”

33. ਇਰਸ਼ਾਦ ਖਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-7) ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਰਾਸ-ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਰਿਹਾ ਸੀ।

34. ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਅਤੇ ਇਰਸ਼ਾਦ ਖਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-7) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਇਕਸਾਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇਰਸ਼ਾਦ ਖਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-7) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈਃ

“ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕੇਂਦਰ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਲੋਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਮੈਂ ਲੋਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ”

35. ਪੀ. ਡਬਲਯੂ.-10 ਦਾ ਨਾਂ ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਸ਼ੀਦ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਮੁਸਤਫਾ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1), ਸੁਨੀਲ, ਸਤੇਂਦਰ, ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2), ਜੈ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-8) ਉਸ ਤੋਂ 4 ਤੋਂ 5 ਕਦਮ ਪਿੱਛੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਮਭਜਨ, ਰਾਮਵੀਰ, ਕਾਵਰਪਾਲ, ਮਦਨ, ਰਾਜਵੀਰ, ਓਮਪਾਲ, ਨੀਤੂ, ਸੁਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਸ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤੇਂਦਰ, ਸੁਨੀਲ ਅਤੇ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਮਾਸੂਮ ਅਲੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਡਿਪਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਦੇ ਘਰ ਵੱਲ ਭੱਜਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਦੂਜੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਕੰਧ ਨੂੰ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੁਨੀਲ, ਸਤੇਂਦਰ ਅਤੇ ਮਾਸੂਮ ਅਲੀ ਦੀ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਅਤੇ ਜੈ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-8) ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ,

ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਨ ਵੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕਤਲ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਕਰਾਸ-ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਅੱਗੇ ਭੱਜਿਆ ਅਤੇ ਅਮਾਨਉੱਲਾ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਕੰਧ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਮਾਨਉੱਲਾ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਕੰਧ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕੰਧ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸੜਕ ਛੱਡੀ ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ।

36. ਪੀਡਬਲਯੂ-11 ਸੁਧੀਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਪਠਾਨਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵੱਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ, ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2), ਸਤੇਂਦਰ, ਸੁਨੀਲ, ਜੈ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-8) ਨੂੰ ਮੁਸਤਫਾ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਵੇਖਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਈਫਲਾਂ ਅਤੇ ਪਿਸਤੌਲ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ, ਸੁਨੀਲ, ਸਤੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਉੱਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਗੋਲੀ ਚੱਲਦੇ ਹੀ ਸਤੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੁਨੀਲ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਡਿੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਵੀ ਤੇ ਡਿੱਗ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਭੱਜਣ ਲਈ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਦੇ ਘਰ ਵੱਲ ਭੱਜਿਆ। ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਭੱਜੇ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ, ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਲੰਮੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੁੱਖ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਿਆ।

37. ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ' ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੰਗਤਤਾਵਾਂ ਹਨ। 38. ਅਸੀਂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਾ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ 5, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈਃ

“4. ..... ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਿਰਫ ਪੱਖਪਾਤੀ

ਸਬੂਤ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਉੱਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਘੇਰਾ ਹੈ। ਖੁਦ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

39. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਕੁਝ ਗਵਾਹ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਗਵਾਹ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿਰਫ਼ ਜ਼ਰੂਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਚੌਕਸੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਸੰਗਤਤਾਵਾਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

40. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਵੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ

ਵਾਮਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ 6 ਦਾ ਮਾਮਲਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ ਸਬੂਤ ਇਕਸਾਰ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਤੱਥ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

41. ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹ ਦੇਹਾਤੀ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹੋਰ 7, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨਃ

“24. ਇੱਕ ਦੇਹਾਤੀ ਗਵਾਹ ਜੋ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਵਰਗ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਗਵਾਹ

ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਦੇਹਾਤੀ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਉਹ ਘਟਨਾ ਦੇ ਹਰ ਛੋਟੇ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਸੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੀ ਬੇਵਕਤੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੇਹਾਤੀ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। "

43. ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਰਸ਼ਾਦ ਖਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ - 7) ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ, ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਨ ਉੱਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਠੋਸ, ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਅਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ, ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਘਟਨਾ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਰਸ਼ਾਦ ਖਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-7) ਨੇ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ।

44. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਗਲੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਮਕਸਦ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਹੈ ਜੋ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਢਾਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਮਕਸਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋਕੇਂਦਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਅਤੇ ਇਰਸ਼ਾਦ ਖਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-7) ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-10) ਨੇ ਈਸ਼ਵਰ ਅਤੇ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵੈਰ ਬਾਰੇ ਵੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੈਟਲਡ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਦੇਸ਼ ਇੰਨਾ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ 8, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈਃ

"11. .....ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਸਫਲਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਇਸ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਬਿਨਾਂ

ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ....."

45. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ 9 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆਃ "15. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਥਾਪਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਧਾ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਦੇਸ਼ ਆਪਣੀ ਮਹੱਤਤਾ ਗੁਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। "

46. ਫਿਰ ਤੋਂ ਸੁਬੋਧ ਨਾਥ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 10,

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈਃ

"16. ..... ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 1 ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੂਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਦੇਸ਼ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। "

47. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੁਕਸਦਾਰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕਮੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ ਸਬੂਤ ਇਕਸਾਰ, ਭਰੋਸੇਯੋਗ, ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਠੋਸ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਕਮੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਐੱਮ. ਪੀ. 11 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨਃ

"5. ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਨਾਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਖਤ ਜਾਂਚ ਉੱਤੇ ਵੀ, ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨੁਕਸਦਾਰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ

ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਿਰਫ ਨੁਕਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ; ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਡਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਜਾਂਚ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੁਕਸਦਾਰ ਹੈ। ....."

48. ਸ਼ੇਰਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ .

50. ਅਗਲੇ ਸਵਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਮਦਨ ਉੱਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?

51. ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ 13 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀਃ

"164. ਧਾਰਾ 354 (3) ਅਤੇ 235 (2) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਿਧਾਨਕ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ, ਜਗਮੋਹਨ [(1973) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 20 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵ (iv) (ਏ) ਅਤੇ (v) (ਬੀ): 1973 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ.) 169: (1973) 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 541] ਨੂੰ ਮੁੜ੍ਹ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈਃ

"(a) ਆਮ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਤਲ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤਾਂ ਹੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਨ ਹੋਣ। ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਅ) ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਕਤਲ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਢੁਕਵੀਂ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਅਸਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਟੀਆ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸਮਾਜ ਲਈ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ' ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰੇ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ""

53. ਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਉੱਪਰ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਵੀ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ:

"202. ਯੂ. ਐੱਸ. ਏ. ਵਿੱਚ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਦੰਡਾਤਮਕ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਫੁਰਮੈਨ ਬਨਾਮ ਜਾਰਜੀਆ ਦੇ ਬਾਅਦ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ [33 ਐੱਲ ਐਡੀ 2 ਡੀ 346: 408 ਯੂ. ਐੱਸ. 238 (1972)], ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ 1978 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 (ਸੋਧ) ਬਿੱਲ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਏ), (ਬੀ), (ਸੀ) ਅਤੇ (ਡੀ), ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਡਾ. ਚਿਤਲੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ "ਗੰਭੀਰ ਸਥਿਤੀਆਂ" ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ:

" ਗੰਭੀਰ ਹਾਲਾਤ: ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ:

(ਅ) ਜੇ ਕਤਲ ਵਿੱਚ ਅਸਧਾਰਨ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ; ਜਾਂ

(c) ਜੇ ਕਤਲ ਸੰਘ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਬਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ -

(I) ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਡਿਊਟੀ ਉੱਤੇ ਸੀ; ਜਾਂ

(ii) ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਭਾਵੇਂ ਕਤਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਸੀ, ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਬਣਨਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ; ਜਾਂ

(ਡੀ) ਜੇ ਕਤਲ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 43 ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 37 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 129 ਤਹਿਤ ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਸੀ। ""

54. ਮਾਚੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ 14 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੁੱਝ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ:

“32. ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਭਾਈਚਾਰਾ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਮਨੁੱਖਤਾਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨਾ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮਨੁੱਖਤਾਵਾਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ "ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਨੀਂਹ ਉੱਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

I. ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ

33. ਜਦੋਂ ਕਤਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੇਰਹਿਮੀ, ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ, ਸ਼ੈਤਾਨੀ, ਵਿਦਰੋਹੀ ਜਾਂ ਕਾਇਰਤਾਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਤੀਬਰ ਅਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਗੁੱਸਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ,

> ((ii) ਜਦੋਂ ਪੀੜ੍ਹਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਤਸ਼ੱਦਦ ਜਾਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
>
> ((iii) ਜਦੋਂ ਪੀੜ੍ਹਤ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਭਿਆਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

II. ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ

34. ਜਦੋਂ ਕਤਲ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁੱਲ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਅਤੇ ਘਟੀਆਪਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਜਦੋਂ (ਏ) ਇੱਕ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਕਾਤਲ

V. ਕਤਲ ਦੇ ਪੀੜ੍ਹਤ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ

37. ਜਦੋਂ ਕਤਲ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ (ਏ) ਇੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਬੱਚਾ ਹੈ ਜੋ ਕਤਲ ਲਈ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਕੋਈ ਭੜਕਾਹਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ (ਬੀ) ਇੱਕ ਬੇਵੱਸ ਔਰਤ ਜਾਂ ਬੁਢਾਪੇ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਾਰਨ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ (ਸੀ) ਜਦੋਂ ਪੀੜ੍ਹਤ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਕਾਤਲ ਦਬਦਬਾ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ (ਡੀ) ਜਦੋਂ ਪੀੜ੍ਹਤ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਤਲ ਨਿੱਜੀ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ”

55. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੱਛੀ ਸਿੰਘ (ਉੱਪਰ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਉੱਪਰ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀਃ

"38. ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਕੇਸ [(1980) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 684 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਃ 1980 ਐੱਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 580: ਏ. ਆਈ. ਆਰ 1980 ਐਸ. ਸੀ. 898: 1980 ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ. ਐਲ. ਜੇ. 636] ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਮੌਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ।

ਸਜ਼ਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਕੇਸ [(1980) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 684 ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨਃ 1980 ਐੱਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 580: ਏ. ਆਈ. ਆਰ 1980 ਐਸ. ਸੀ. 898: 1980 ਕ੍ਰੀ ਐਲਜੇ 636]:

(3) ਉਮਰ ਕੈਦ ਨਿਯਮ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਸਜ਼ਾ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(iv) ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਸ਼ੀਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

39. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨਃ

> (a) ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਸਧਾਰਨ ਹੈ ਜੋ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ?

(ਅ) ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਹੈ?

40. ਜੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਵਿਸ਼ਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲੈਣ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗੀ। ”

56. ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਰਾਮਨਰੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ

“76. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਹਾਲੀਆ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਧੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਚਨ ਸਿੰਘ [(1980) 2 SCC 684 : 1980 SCC (Cri) 580] ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੱਛੀ ਸਿੰਘ [(1983) 3 SCC 470 : 1983 SCC (Cri) 681] ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ, ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦੇ ਹਨ—ਇੱਕ “ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ” ਅਤੇ ਦੂਜਾ “ਘਟਕਹਾਰ ਹਾਲਾਤ”। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਜੋੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਫੈਸਲਿਤ ਕਰਨਾ ਢੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨੀਤਿਕਰਣ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪੱਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਇਕ ਕਲਾਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਤਯ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਕਲਾਸਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬੈਲੈਂਸ ਕਰਨਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮੁੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਉਚਿਤ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਅੰਤਮ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਜੋ ਕਿ ਉਹ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜ਼ਵਾਬਦਾਰੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 354(3) CrPC ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ

(1) ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਕਪਿਤਲ ਫੈਲੋਨੀ ਜਾਂ ਕਿਣੀ ਗੰਭੀਰ ਹਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਕ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਾਲਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲ ਦੀ ਦੂਜੀ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(2) ਜੇ ਅਪਰਾਧ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੂਜੇ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

(3) ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਹਥਿਆਰ ਜਾਂ ਉਪਕਰਣ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(4) ਕਤਲ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਫਿਰੌਤੀ ਲਈ ਜਾਂ ਪੈਸੇ ਜਾਂ ਵਿੱਤੀ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(5) ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਤਲ।

(6) ਜੇ ਅਪਰਾਧ ਬਹੁਤ ਬੇਹਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪੀੜਨਕ ਸਲੂਕ ਅਤੇ ਤਤਾਵਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

(7) ਜੇ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਿਰਫਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ।

(8) ਜੇ ਕਤਲ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਕਰਤਵਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 43 CrPC ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸਦੇ ਕਰਤਵਿਆਂ ਦੀ ਨਿਭਾਵਟ ਵਿੱਚ।

(9) ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਆਕਾਰ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੂਰੀ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੁਦਾਇਕ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼।

(10) ਜਦੋਂ ਪੀੜਿਤ ਬੇਗੁਨਾਹ, ਅਸਹਾਇਕ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਆਸਰਾ ਅਤੇ ਸਦਾਗਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਭਾਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੱਚਾ, ਅਸਹਾਇਕ ਔਰਤ, ਧੀ ਜਾਂ ਭਤੀਜੀ ਜੋ ਪਿਤਾ/ਚਾਚਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਪਾਤ੍ਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੇ।

(11) ਜਦੋਂ ਕਤਲ ਉਸ ਮੋਟਿਵ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਟਣ ਅਤੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਗ੍ਰੈਟਿੰਗ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

(12) ਜਦੋਂ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਠੰਡੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

(13) ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਹਦ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਛੂਹਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਘਟਕਹਾਰ ਹਾਲਾਤ

(1) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ, ਅਤਿ ਮਾਨਸਿਕ ਜਾਂ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਵਿਘਨ ਜਾਂ ਅਤਿ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ।

(2) ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਉਮਰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਪਰ ਖੁਦ ਵਿੱਚ ਤਯ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਫੈਕਟਰ ਨਹੀਂ।

(3) ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ।

(4) ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੁਕਸਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਨੁਕਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਆਚਰਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

(5) ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜੋ ਸਧਾਰਣ ਜੀਵਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਮਾਨਸਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਹਲਚਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਉੱਚੇ ਸਤ੍ਰੇ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੌਰਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ।

(6) ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਕਲਮੰਦੀ ਨਾਲ ਇਹ ਰਾਏ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੂਜੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੂਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

(7) ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਹੀ ਮੱਦਹਗਾਰ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰੋਸਿਕੀਸ਼ਨ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗਿਲਤੀ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ।

77. ਜਦੋਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨੀਤਿਕਰਣ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਦੇ ਹੋਣ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਜਾਂ ਨਾ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਅਲਾਵਾ ਲੋਡਸਟਾਰ ਹਨ।

ਸਿਧਾਂਤ

(1) ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਟੈਸਟ ਲਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਮੌਤ ਦੇ ਲਈ “ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਰਲੇ” ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਹੈ।

(2) ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਜ਼ਾ ਭਾਵ ਉਮਰ ਕੈਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ।

(3) ਉਮਰ ਕੈਦ ਨਿਯਮ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੈ।

(4) ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਢੁਕਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(5) ਢੰਗ (ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਜਾਂ ਹੋਰ) ਅਤੇ ਢੰਗ (ਬੇਰਹਿਮੀ ਅਤੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀਤਾ ਦੀ ਹੱਦ, ਆਦਿ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ।
”

57. ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਸ਼ੀਦ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਤੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੁਨੀਲ ਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਸੂਮ ਅਲੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਵੀ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਗਿਆ। ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਵੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਦੇ ਘਰ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਨ 'ਤੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ। ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਮਾਸੂਮ ਅਲੀ, ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਨ ਦੀ ਵੀ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਾਰਨ ਛੇ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਪੂਰੇ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਿਣਾਉਣੇ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ ਕੰਮ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ

ਹੋਣਗੇ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਦਾ ਕਤਲ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਦਹਿਸ਼ਤ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਸੀ ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਵਿਰੋਧੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਚਾਰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਨੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਦਮ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਦੋ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਇੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਦੇ ਘਰ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਉਹ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

58. ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?

59. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਵਾਮੀ ਸ਼ਰਦਦਾਨੰਦ (2) ਉਰਫ ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ 16 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈਃ

90.ਐੱਮ. ਪੀ. ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਰਤਨ ਸਿੰਘ [(1976) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 470 : 1976 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ.) 428] ਜੋ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਗੋਪਾਲ ਵਿਨਾਇਕ ਗੋਡਸੇ [ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1961 ਐੱਸ. ਸੀ. 600] ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈਃ (1961) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 440]। ਰਤਨ ਸਿੰਘ [(1976) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 470 ਦੇ ਅੰਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾਃ 1976 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ.) 428]: (SCC pp. 473-74, ਪੈਰਾ 4)

ਗੋਪਾਲ ਵਿਨਾਇਕ ਗੋਡਸੇ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ [ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1961 ਐਸ. ਸੀ. 600: (1961) 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ.

440], ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ, ਪੰਡਿਤ ਕਿਸ਼ੋਰ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਕਿੰਗ ਸਮਰਾਟ ((1944-45) 72 ਆਈ. ਏ. 1 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦਃ ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1945 ਪੀ. ਸੀ. 64] ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆਃ (AIR pp. 602-03, ਪੈਰਾ 4-5)

‘4. ... ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਿਆਦ ਲਈ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਜਾਂ ਇਸ ਮਿਆਦ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। 5. ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ, ਢੁਕਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਰਸਮੀ ਮੁਆਫੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਲਈ ਇੱਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਜਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਮਰ ਕੈਦ ਜਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਆਵਾਜਾਈ ਜਾਂ ਕੈਦ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ’

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾਃ (AIR pp. 603-04, ਪੈਰਾ 7-8)

7.....ਸਿਰਫ਼ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ। ਜੇਲ੍ਹ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 59 ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਆਚਰਣ ਲਈ ਇਨਾਮ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ..... ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਿਯਮ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਿਆਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਯਮ ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

8. ... ਮੁਆਫੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਢੁਕਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਢੁਕਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 401 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੁਝ ਮੁਆਫੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਪੂਰੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ’

ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਐਕਟ ਜਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਉਸ ਕੁੱਲ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜੋ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਝੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਛੋਟਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਜੋ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੂਰੀ ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 401 ਦੇ ਤਹਿਤ ਢੁਕਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 57 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਐਕਟ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੱਕ ਯਕੀਨੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਜੀਵਨਕਾਲ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਿਆਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੈਦੀ ਦੀ ਮੌਤ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੁਆਫੀ ਨੂੰ ਉਮਰ ਭਰ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। "

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੈਰਾ 23 ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ [(2001) 6 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 296 ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾਃ 2001 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ.) 1095] ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆਃ (SCC pp. 306-07)

ਗੋਪਾਲ ਵਿਨਾਇਕ ਗੋਡਸੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1961 ਐਸ. ਸੀ.) 600 : (1961) 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 440], ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ 'ਉਮਰ ਕੈਦ' ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਅਰਥ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਾਕੀ ਬਚੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਕੈਦ ਹੈ; ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਰਿਹਾ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਜੇਲ੍ਹ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਢੁਕਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਮੁਆਫੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਉਮਰ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਬੰਧਤ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਿਆਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਆਫੀ ਵੀ

ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਆਫੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ। "

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

91. ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਕਿਸ਼ੋਰ ਲਾਲ [(1944 - 45) 72 ਆਈ. ਏ. 1: ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1945 ਪੀ. ਸੀ. 64], ਗੋਪਾਲ ਵਿਨਾਇਕ ਗੋਡਸੇ [ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1961 ਐਸ. ਸੀ. 600: (1961) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 440], ਮਾਰੂ ਰਾਮ [(1981) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 107: 1981 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ.) 112], ਰਤਨ ਸਿੰਘ [(1976) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 470: 1976 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਾਂਗ ਇਹ ਲੱਭ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਝਿਜਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸੰਗਤ ਅਤੇ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਸਿਰਫ ਦੋ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਇੱਕ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਸਾਰੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੁਭਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਰਸ ਸੱਚਮੁੱਚ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਕਲਪਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅੰਤਰਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈਣਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਆਂਪੂਰਨ, ਵਾਜਬ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਕਲਪ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

93. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਰਸਮੀਕਰਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ,

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਬਚਨ ਸਿੰਘ (1980) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 684 ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪੁਨਰ ਉਚਾਰਨ ਹੋਵੇਗਾਃ 1980 ਐੱਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 580: ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1980 ਐੱਸ. ਸੀ. 898] ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਲਮ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਰੁਝਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

94. ਉੱਪਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚਰਚਾਵਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਾਡਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਜਾਂ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਥਾਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਕੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਲ ਮਿਆਦ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। "

60. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਦੁਰਲੱਭ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਝਿਜਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸੰਗਤ ਅਤੇ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇੱਕ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਸਾਰੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਲਪਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਯਾਨੀ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅੰਤਰਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈਣਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਆਂਪੂਰਨ, ਵਾਜਬ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਥਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਜਾਂ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਕੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਲ ਮਿਆਦ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

61. ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਸ਼ੰਕਰ ਕਿਸਾਨਰਾਓ ਖਾੜੇ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ 17 ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਰਾਹ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਬਾਕੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲ

ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੁੱਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

62. ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਗੰਡੀ ਡੋਡਾਬਾਸੱਪਾ ਉਰਫ ਗਾਂਧੀ ਬਾਸਵਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ 18 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਅਗਾਊਂ ਪੜ੍ਹਾਅ ਵਿੱਚ ਸੀ ਗਰਭ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 303 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

63. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਧਵਲ ਖੈਰਨਾਰ (ਪਾਟਿਲ) ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ਼ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਹਾਇਕ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੇ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਕਥਿਤ ਸਾਂਝੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ 'ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ' ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਮਾਜ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਜਾਂ ਪੁਨਰਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਝੱਲਣੀ ਪਵੇਗੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕੱਟਦਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਿਆਦ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

64. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ 20 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:

“25. ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੈ। "ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ" ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੇਸ-ਦਰ-ਕੇਸ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਤੇ ਦੁਹਰਾਏ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ, ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਿਆਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਵਾਰਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਕੇਸ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਡੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਕੇਸ "ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ" ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਕੋਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ”

65. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਧੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

69. ਸੁਪਰਡੈਂਟ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੇਲ੍ਹ, ਬਾਗਪਤ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੇਲ੍ਹ ਆਚਰਣ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਇਸ ਵੇਲੇ 64 ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ 18 ਸਾਲ 3 ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਪੂਰੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ, ਉਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਅੱਗੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਜਾਂ ਝਗੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬੈਰਕ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸੰਬੰਧ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਰਚਨਾਤਮਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਣਾ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ। ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

70. ਆਈ. ਐੱਚ. ਬੀ. ਏ. ਐੱਸ. ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਦੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਥਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਆਪਣੀਆਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਇਮ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ-ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਕੰਮਕਾਜ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਉਮਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਥਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਅਸਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੋਟੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬਿਹਤਰ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵੀ ਸੰਭਾਲੀਆਂ ਹਨ।

71. ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਹਲਾਦਰਾਓ ਵਾਸਨਿਕ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ (ਉੱਪਰ), ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਤੀਸ਼ਭੂਸ਼ਣ ਬਰੀਅਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ 23, ਛੰਨੂ ਲਾਲ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ 24, ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਹਲਾਦਰਾਓ ਵਾਸਨਿਕ (ਉੱਪਰ) ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ। ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਰਾਹੀਂ ਸਾਬਤ ਕਰੇ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਜਾਂ ਪੁਨਰਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਆਈ. ਐੱਚ. ਬੀ. ਏ. ਐੱਸ. ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

72. ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਪਿਛਲੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਹਲਾਦਰਾਓ ਵਾਸਨਿਕ (ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

73. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਮਾਰੂਤੀ ਕਾਂਬਲੇ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ 26 ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਾਊਂ ਉਮਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ।

74. ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਇਰੱਪਾ ਸਿੱਦੱਪਾ ਮੁਰਗਨਵਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ 27, ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵੀ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਮਦਨ ਨੂੰ 18 ਸਾਲ 3 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

76. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਹੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਜੋ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤੋਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭੂਮਿਕਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕਥਿਤ

ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਿੱਚ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਅਤੇ ਸੁਦੇਸ਼ ਪਾਲ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸੁਦੇਸ਼ ਪਾਲ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਸੁਦੇਸ਼ ਪਾਲ ਅਤੇ ਮਦਨ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਅੰਤਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਦਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਹਲਾਦਰਾਓ ਵਾਸਨਿਕ (ਉੱਪਰ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਪਿਛਲੇ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ, ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਭੂਮਿਕਾ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੁਦੇਸ਼ ਪਾਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਅਸੰਗਤ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਦੇਸ਼ ਪਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮੁਆਫੀ ਅਤੇ ਪੂਰਵ-ਪਰਿਪੱਕ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕੇਸ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

77. ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਆਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਵਾਮੀ ਸ਼ਰਦਦਾਨੰਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। (2) ਉਰਫ ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰ ਮਿਸ਼ਰਾ (ਉੱਪਰ), ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਕੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਭਾਵ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਅਸਲ ਕੈਦ ਬਿਨਾਂ ਮੁਆਫੀ ਦੇ।

78. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

(i) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਦੇਸ਼ ਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ 2017 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(ii) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ 2017 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1381-1382 ਦੀ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਲਈ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੰਘ ਚੁੱਕੀ ਮਿਆਦ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

((3) ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪੂਰਵ-ਪਰਿਪੱਕ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਸਜ਼ਾ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

79. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨਃ ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾਃ

ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate